

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 1. oktoobril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis on külas viiekordne maailmameister mudellennuspordis **Andres Lepp**.

Esmaspäeval, 20. oktoobril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10) on kuulajate ees **Aarand Roos**.

Kolmapäeval, 5. novembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis toimub kohtumine Euroopa hõbedase jooksumehe **Rasmus Mägiga** ja tema treeneri **Taivo Mägiga**.

Teisipäeval, 18. novembril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtu TLÜ raamatukogu kohvikus **Helvi Eriksoni** seltsis.

Reedel, 28. novembril kell 11.00 – Eesti Spordiajaloo Seltsi X konverents tähistamaks seltsi 25. aastapäeva. Juttu tuleb muidugi seltsi veerandsajandist, kuid konverentsi põhiteemana on vaatluse all spordimeedia. Rahvusvahelise mõõtmise annab konverentsile Soome kolleegide osavõtt. Täpsem info ilmub kodulehel.

Kolmapäeval, 3. detsembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis on kuulajate ees põnev esineja.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda. Täpsemat infot ürituste kohta saab ESMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee/eesti--spordiajaloo-selts

KROONIKA

SPORDIMUUSEUM HANSAPÄEVADEL MÜRGELDAMAS

11.-13. juulini toimusid Tartus järjekordsed hansapäevad. Ajastumürgli nime kandval festivalil lõi kaasa ka spordimuuseum. Seekord võttis spordimuuseum koha sisse Toomemäel nn Teaduslinnas. Proovile sai end panna osavust ning täpsust nõudvates harjutustes, mängida põnevaid mänge, aga ka lihtsalt lulli lüüa ning toredaid pilte või *selfie*'sid teha. Viimaste tarbeks oli kohale toodud ka sportlik fotosein. Kõiki neid võimalusi linnarahvas ohtralt ka kasutas, nagu tõestavad allpool olevad fotod.

PILDIKESI SUVEKOOLIST

Viive Reesar

2. ja 3. augustil toimus Võrtsjärve ääres Vaiblas Eesti Spordiajaloo Seltsi XIII suvekool. Osavõtjaid oli 24 inimest, nende hulgas Soome Spordiajaloo Seltsi esimehe Heikki Roiko-Jokela 5-liikmeline pere. Ebameeldiv oli see, et samal ajal toimus Eestis mitu spordisündmust, mille tõttu jäid suvekoolist eemale mitmed liikmed.

Erilist tunnustust väärrib seltsi esimehe Enn Mainla visadus vedada suvekool 13. korrani, haarata kaasa uusi liikmeid (Maie-Reet Paalma, Henno Linn, Toivo Järvis) ja tõestada, et tarkus on tarviline vara igas eas.

Imetlusväärsed olid Pärnumaa mehed Eduard Virkus ja 80-aastane Heldor Käärats, kes võistlesid end medalile Viljandis Balti matšil seenioride kergejõustikus ja jõudsid suvekooli, kuigi tunnid olid juba alanud.

Tänu Valeri Maksimovi tutvusele ja kutsele õnnestus suvekooli lektoriks meelitada Saksamaal elav ja hetkel Eestis suvitav võrkpallikohtunik Alexander Mühle (*pildil*). 81-aastane krapsakas vanahärra Aleks jutustas väga huvitavalt ladusas eesti keeles ja saksa täpsusega oma nooruspäevadest ja sporditeest Nõmmel, hiljem Saksamaal Hamburgis. Varakult alustas ta ka kohtunikutegevust. 1957–1958 oli Aleks valitud Nõukogude Liidu 10 parima võrkpallikohtuniku hulka. 1960. aastal isa kutsel Saksamaa Liitvabariiki elama siirdunud Aleks oli seal võrkpallikoondise kapten, treener, võrk- ja korvpallikohtunik. 1972. aastal Münchenis ja 1984. Los Angelese OM-il vilistas ta võrkpallis naiste ja meeste finaalmänge. Ta on korraldanud seminare-kursusi kohtunikele, olnud vene keele tõlk, tõlkinud rahvusvahelisi võrkpallimäärusi saksa keelde, avaldanud võrkpallikirjutisi. Kuulajad, “õpilased” esitasid Aleksile hulganisti küsimusi, vastused tulid nagu varrukast. Tundus, et laupäevase päeva magnetiks osutuski Aleks, kelle ettekandega jäid kõik väga rahule.

Koolitundide ja söögikordade vahele mahtusid sportlikud etteasted: petank, täpsusvise, noole- ja ketivise. Sporditundides paistis eriti silma Soome kolleeg koos oma järelkasvuga. Niina ja Tapio olid koos Helkiv Labbiga parimad petangis. Tapio ja Maie Kuldkepp võidutsesid kettiviskes. Nooleviskes ja täpsusviskes oli edukas Maria, meestest vastavalt Paul Kuldkepp ja Heldor Käärats. Heikki ise pidi leppima 2. kohaga nii noole- kui täpsusviskes. Palavuse peletamiseks, keha ja vaimu värskendamiseks oli võimalus lupsata ka järvevette.

*Enn Mainla
(3. vasakult)
selgitamas
Roiko-Jokela
perele
täpsusvisete
reegleid:
(vasakult)
Pirjo, Tapio,
Niina, Heikki
ja Maria*

Laupäevase teise ettekande tegi staažikas spordialade kohtunik Kahro Lukk (*pildil*). Rakverest pärit Kahro kõneles enda jõudmisest spordi juurde. Koolipoisina harrastas ta kergejõustikku, oli 60 meetri jooksus Harjumaa koolinoorte meister. Hiljem töötas Rakvere Jõu ja Pärnu Jõu spordimetoodikuna, kergejõustikutreenerina. Edaspidised spordiga seotud ametikohad koondusid Tartusse. 1979. aastal omistati Kahrole kergejõustikukohtunikuna üleliiduline kategooria ja 2002. aastal Eesti A-kategooria. Ta oli aastaid Tartu kergejõustiku kohtunike kogu esimees, kuulus aastatel 1982–2002 kergejõustiku föderatsioonile presiidiumi ja

kohtunikekogu juhatusse. 1994. aasta paraolümpial oli Kahro osaline treenerina. Ja veel üks tahk temast – paljudele sportlastele kaela riputatud medalitelt võib leida Kahro käekirjaga graveeringu.

Aleksi ja Kahro ettekannetest sai kinnitust, et spordialade kohtunikud peavad omama litsentsi, olema korrektselt rietatud, olema ausad, lahendama võistluste käigus tekkinud probleeme erapooletult ja õiglaselt.

Laupäeva õhtul ühises söögilauas maiustasime kohalikku suitsuuhvenat ja puresime 20 mälumängu küsimust, millised oli koostanud Agnes Sirkel. Mälujõustikus osutus parimaks võistkond koosseisus Tiina Naarits-Linn, Henno Linn ning Enn Mainla.

Pühapäeval oli lektoriks meile juba tuttav Jyväskylä ülikooli abiprofessor Heikki Roiko-Jokela (*pildil*), Soome Spordiajaloo Seltsi esimees. Tema

ettekande teema puudutas Urho Kaleva Kekkoneni spordisuhet Eestiga. Aastatel 1956–1981 oli U. K. Kekkonen Soome Vabariigi president. Ta oli ise spordilembene ja kultuuri armastav mees, tõestamaks, et sport on kultuur. Tema oli see, kes tugevdas Soome ja Nõukogude Liidu, mille koosseisu kuulus ka siis Eesti, heanaaberlikke suhteid. Soome–Eesti spordisidemete tugevnemisel aastatel 1964–1974 oli tunda ka tookordse spordikomitee esimehe Heino Sisaski kaasabi. Eestlastele on 1964. aastast tuttav Soome presidendi läbitud suusarada Käärikul, mis saigi hiljem Kekkoneni nime.

Enne koduteele asumist ulatas Enn Mainla igale suvekoolist osavõtnule tunnistuse ja riputas kaela puust isetehtud medali. Tänumeene läheneva juubeli eel said Paul Kuldkepp (80) ja Helkiv Labi (70). Tunnustuse pälvisid perenaine Maie Kuldkepp ja tema abilised Helju Mainla ning Agnes Sirkel. Üldine heakskiit kuulus Veldemanni puhkemaja kokale, kelle valmistatud väga maitsvad ja rikkalikud toidud jõudsid neljal korral meie söögilauale.

Grupp suvekoolist osavõtjaid (vasakult): ees Enn Mainla, Agnes Sirkel, Maie Reet Paalma, Viive Reesar ja Helkiv Labbi; taga Maie Kuldkepp, Helju Mainla, Paul Kuldkepp, Toivo Järvis ja Henno Linn

Kiitus korraldajatele, lektoritele ja muidugi ka kõigile osavõtjatele. Ühine arvamus: rahvusvaheline Eesti–Soome–Saksa maiguga koolitus oli kordaläinud. Järgmisel aastal lubati kohtuda samas paigas.

SPORDIMUUSEUMI ÕPPEREIS SOOME

Augustikuu teisel poolel toimus kolmepäevane Eesti Spordimuuseumi töötajate õppesõit Soome, et enda harimise ja silmaringi laiendamise eesmärgil tutvuda Soome mitmete spordialade muuseumidega.

20. augustil sõideti laevalt otse Tampere, kus külastati muuseumikeskuses Vapriikki asuvat Soome Jäähokimuuseumi ehk Soome Jäähokikuulsuse Halli, nagu seda väljapanekut ka kutsutakse.

Vaadati ka teisi selles vanas vabrikuhoones paiknevaid väljapanekuid, millest huvipakkuvamad olid jalanõude näitus ning armastust ja ilu antiigis kujutatav näitus „Aphrodite impeerium”.

Äratundmisrõõmu kogeti Aleksanterinkatu 26 B keldriruumides 1991. aastal asutatud Soome Poksimuuseumi väljapanekuid vaadates, kus üsna tihedalt kokku kuhjatud eksponaatide hulgast oli leida mitmeid Eesti–Soome poksikohtumisi meenutavaid karikaid-medaleid. Üldse on muuseumi kogunenud poksialaseid materjale rohkem kui 10 tuhat, millest muidugi tähelepanuväärsemad on mitmed olümpiamedalid.

Soome Poksimuuseumis oli põrandast laeni palju uudistamist, muuseumi ühe asutaja Tauno Salminen näpu suunda jälgib Enn Mainla

21. august algas Tampere linnaga tutvumisest, mille sisse mahtus kõik staadionile ja jäähokihalli. Edasi läks sõit Helsingi poole, kus teel tehti põige Valkeakoskis asuvasse Soome jalgpallimuuseumi. See 1993. aastal asutatud muuseum pakkus põhjaliku ülevaate põhjanaabrite vutimängu ajaloost.

Spordimuuseumi töötajad jalgpallipubliku rollis

Kontakte Eestiga meenutav karikas 1923. aastast

Õhtuks jõuti Helsingisse, et osa saada suurest Kunstide Ööst. See tähendas võimalust hilisõhtuni külastada muuseume, galeriisid, näitusi ja muid kultuurikeskusi. Esinejaid ja pidu jätkus üle linna ka parkidesse ja väljakutele, igal pool oli huvitavat vaatamist ja kuulamist, mille eest raha ei küsitud.

*Kalle Voolaid, Siim Randoja ja Daimar Lell imetlemas
Paavo Nurmi hoogsat sammu
Helsingi olümpiastaadioni ees*

22. augustil sõideti Lahtisse vaatama suusamuuseumi ja muidugi kogu suusaspordikeskust. Lahti linnamuuseumi filiaalina tegutsev muuseum on läbinud mitu uuenduskuuri ja nüüd pakub põhjaliku ülevaate Soome suusaspordi arengust. Ajaloolise osa kõrval on palju ruumi jäetud ka kogu pere tegevuseks. Lastele on oma lastenurk, suuremad saavad oma osavust panna proovile suusahüppesimulaatoril, laskesuusataja rollis märki lastes või muudel atraktsioonidel.

Aime Pärnakivi (vasakul) imetlemas medalisahkli sisu, Helve Parmas ja Kaie Voolaid vaatamas sporditippude väljapanekut

Atraktsioonide ruum ja selle kasutajad: Jana Mae, Marve Peitel ja Helve Otto

Enne tagasiteed tutvuti põgusalt ka Lahti teiste vaatamisväärtustega ja siis kiirustati laevale, et enne südaööd jõuda tagasi Tartusse.

KOHTUMINE MAAILMAMEISTRIGA

Siim Randoja

Laupäev, 30. augustil toimus spordimuuseumis järjekordne korvpallipäev, mis oli seekord sümboolseks sissejuhatuseks värskelt alanud korvpalli MM-võistlustele. Niiõelda avavile anti keskpäeval, kui vestlusringis sai kohtuda Eesti korvpalliajaloo ühe säravaima tähe, kahekordse maailmameistri Priit Tomsoniga. Saavutusterikast korvpalliajalugu meenutas ja vestlust juhtis korvpalliajaloolane Vello Lään. Lisaks Tomsoni meeleolukatele mälestustele omaaegsetest maailmameistrivõistlustest ning korvpallielust laiemalt sai erakordse võimalusena näha ka mehe MM-võistluste mänguvormi, MM-medaleid ning erilise rariteedina ka 1967. aasta maailmameistrivõistluste trofeed.

Vello Lään ja Priit Tomson kuulajate ees

Korvpallitäht ja trofeed

Kell 14.00 algas muuseumis sarnaselt eelmisele aastale juba teine tasuta korvpallimälumäng 1-3 liikmelistele võistkondadele. 15 võistkonda asusid omi korvpallialaseid teadmisi võrdlema spordimuuseumi öömälukate formaadis toimunud mälumängus, kus väiksemaarvulistele võistkondadele on punktiarvestus soodsam. Just eriarvestuse abiga väljus pingelisest heitlusest suurima skooriga üksinda mänginud Koit Kalmus, kelle selja taha jäi napilt TÜ/Rocki esindus eesotsas peatreener Gert Kullamäega ning kolmandale kohale tuli võistkond HP. Mälumäng on huviliste jaoks üleval ka muuseumi kodulehekülje mälumängude lehel.

*Mälumängurid ajusid ragistamas, sh TÜ/Rock kolmik (vasakult)
Martin Vahimets, Gert Kullamäe ja Ivo Hunt*

AJALOOALASTE UURIMISTÖÖDE VÕISTLUS

President Toomas Hendrik Ilves kuulutas 1. septembril välja järjekordse kooliõpilaste ajalooalaste uurimistööde võistluse, mis kannab seekord alapealkirja "Eesti II maailmasõja ajal". Uurimistöös võib pühenduda sõjaajaloole, suurele põgenemisele, eluolule sõja ajal, kui ka oma kodukandi käekäigule ja lähedaste saatusele II maailmasõja keerises. Konkursi tingimused on Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi kodulehel www.eays.edu.ee.

Konkursi eesmärgiks on süvendada noortes huvi ajaloo vastu ning nägema seoseid mineviku ja oleviku vahel. Konkurssi korraldab Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts ning seda toetavad Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu ning Haridus- ja Teadusministeerium. Võistlus toimub noorte eurooplaste-ajalooalaste uurimistööde koostöövõrgustiku EUSTORY raames, millega on ühinenud 22 Euroopa riiki.

Uurimistöid hindab žürii, mille koosseisu kuuluvad mitmete teadusasutuste esindajad. Hinnatakse uurimistöö originaalsust, allikate kasutamise ja üldistamise oskust ning tööde vastavust teemale. **Eesti Spordimuuseum annab välja eriauhinna parimale spordiajalugu või sportlase käekäiku puudutavale uurimistööle.**

Uurimistööde esitamise tähtaeg on 1. aprill 2015.

KOHTUMINE VEHKLEMISTREENERI VIKTOR KIRPUGA

3. septembril Eesti Spordimuuseumis alanud seltsipäevade uuel hooajal oli külaliseks hiljutise maailmameistrivõistluste pronksmedalivõitja ning naiskonnaga hõbedale tulnud vehkleja Erika Kirpu treener Viktor Kirpu.

Esineja rääkis kõigepealt sellest, kuidas ta ise Tartu koolipoisina vehklemise juurde jõudis ja selles oma kutsumuse leidis. Kuna ka ta abikaasa on vehklemistreener, siis oli päris loomulik, et vehklemissaalis oma lapsemängud mänginud tütar Erika haaras juba üsna noorelt pihku ka epee. Tütred edusammud ongi kõige rohkem pakkunud rõõmu ja loomulikult rahuldust tehtud tööst.

Vaatamata sellele, et Tartus tuleb vehklejatel saali võimlejatega jagada, on suudetud kasvatada võimekas vehklejate põlvkond, kes suudab medalite jagamisel kaasa rääkida mitte ainult Eestis, vaid ka maailmas.

Viktor Kirpu spordimuuseumis kuulajate ees

KINGITUS BARAK OBAMALE *Siim Randoja*

3. septembril Stenbocki majas USA presidenti Barack Obamat võõrustanud Eesti peaminister Taavi Rõivas kinkis Ühendriikide riigipeale Eesti Spordimuuseumist pärinevad korvpallifotod.

Arvestades USA presidendi suurt huvi korvpalli vastu, otsustaski peaminister Rõivas president Obamale kinkida fotod kõigi aegade esimesest korvpallikohtumisest olümpiamängudel Berliinis 9. augustil 1936. aastal, kus olümpiakulla võitnud USA korvpallikoondise esimeseks vastaseks oli Eesti, teatas valitsuse kommunikatsioonibüroo (*vt Jarek Jõepera fotod allpool*). «Seda huvitavat vähetuntud fakti ilmestavad hästi Eesti Spordimuuseumist pärinevad fotod, mis on meenutuseks meie ühisest minevikust ja huvidest,» ütles Rõivas.

Eesti ja USA pikaaegsed korvpallisuhted on põhjalikult käsitletud ka Tartus, Narvas ja Tallinnas üleval olnud näitusel "Gigantide duell. Eesti ja USA suurheitlused korvpalliväljakutel" ning samanimelises ülevaatetrükises, mida saab leida raamatupoodidest või muuseumist kohapeal.

SPORDIAJALOO NÄITUS TASKUS

Siim Randoja

Septembris oli Tartus Tasku keskuse teisel korrusel võimalik vaadata Eesti Spordimuuseumis Eesti Olümpiakomitee 90. aastapäevaks valminud näitust „Eesti spordi pildid“.

Eesti Olümpiakomitee presidendi Neinar Seli sõnul pakub Eesti spordilugu põnevaid hetki ja võimsaid emotsioone nii oma rahvale kui ka Eestit väisavatele väliskülalistele. “Loodan, et Eesti külalised leiavad näituselt nii uusi teadmisi kui ka äratundmisrõõmu, oma inimestele aga tulevad meelde kõik need ülevad hetked ja võidurõõm, mis meie rahva eneseteadvust sajandi vältel on toitnud,” ütles Seli.

Eesti Spordimuuseumi koostatud näitus viib vaataja suurele jalutuskäigule läbi Eesti spordiloo eredamate hetkede, uudistada saab suurt hulka põhjalikult kommenteeritud fotosid 19. sajandi lõpust kuni tänase päevani välja. Väljapanek algab kahe vägeva Georgiga – Lurichi ja Hackenschmidtiga – ning lõppeb tänavuse aasta sangarite ja tähtsündmustega.

Edaspidi saab näitust näha kindlasti ka mujal vabariigi eri paigus.

OMN`I AASTAKOOSOLEK LAUSANNE`IS

Daimar Lell

4. ja 5. septembril toimus Lausanne`is rahvusvahelise olümpiamuuseumide koostöövõrgustiku (OMN) järjekordne aastakoosolek.

Seekordne, arvult üheksas kokkusaamine toimus Lausanne`i olümpiamuuseumis, mille paar aastat väldanud renoveerimise käigus uue ilme omandanud hoone ning möödunud aasta lõpul avatud uue püsinäitusega kõigil osalejatel oli võimalus ka tutvuda. Eesti Spordimuuseumi esindasid kokkusaamisel direktor Daimar Lell ja teadussekretär Kalle Voolaid.

Kohtumisel kinnitati ühenduse tegevuse raamistiku moodustava ühiste kavatsuste memorandumi kolmas versioon, mis kehtib 2018. aasta lõpuni. Lisaks arutleti erinevatel muuseumide ühiseid huvisid puudutavatel teemadel. Kuulati ka ülevaateid liikmesmuuseumide möödunud hooaja tegemistest ning uute liikmekandidaatide (Nanjingi Olümpiamuuseum) ja vaatlejate (Peruu Olümpiamuuseum, Nagano Olümpiamuuseum) tutvustusi. Mõningate formaalsuste tõttu uusi liikmeid sel korral võrgustikule siiski ei lisandunud.

Põhjalikumalt käsitleti kogumispoliitikatega seonduvaid küsimusi, arutati olümpiahariduslike koostööprojektide üle ning tutvuti Rahvusvahelise Olümpiakomitee (ROK) tulevikusuundadega olümpialiikumisega seotud kultuuripärandi senisest põhjalikumal uurimisel ning avalikkusele tutvustamisel. Võrgustiku ja sellesse kuuluvate muuseumide üha suurenevat rolli selles rõhutas kohtumisel ka ROKi president Thomas Bach.

*OMNi aastakoosolekust osavõtjad koos ROKi presidendi Thomas Bachiga
Olümpiamuuseumi ees Lausanne'is*

Eesti Spordimuuseumi esindajad pidasid läbirääkimisi ka võrgustiku kogudealase töögrupi liikmetega ning üheskoos jõuti esialgsele kokkuleppele, et selle töögrupi 2016. aasta kokkusaamine võiks toimuda Tartus.

Olümpia- ja spordimuuseumide koostöövõrgustik alustas tegevust 2006. aastal, Eesti Spordimuuseum on selle asutajaliige. Võrgustiku tegevust koordineerib Lausanne'i olümpiamuuseum.

KOHTUMINE SPORDIARST GUNNAR MÄNNIKUGA *Toivo Viilep*

Seni on meie Tallinna osakonna seltsiõhtutel külalisteks olnud sportlased, treenerid, spordi- ja kultuuritegelased ning ajakirjanikud, siis nüüd kohtusime esmakordselt spordiarstiga. 16. septembril oli meil külas spordiarst Gunnar Männik.

Gunnar Männik on sündinud 1. veebruaril 1959. aastal Tartus, kuid lapsepõlve veetis Toris, kuhu tema EPA lõpetanud vanemad Agnes ja Nikolai agronoomidena tööle läksid. Koolipoisiteed alustas ta Virula 8-klassilises koolis (nüüd Tori Põhikool). Sealt sai Gunnar ka tugeva spordipisiku, millele aitas kaasa aktiivse rahvasportlasena tegutsenud isa ja kooli direktor Olev Saarniit, kes ühtlasi oli ka kehalise kasvatuse õpetaja. Koolis lõi Gunnar aktiivselt kaasa kõigis sportlikes ettevõtmistes, eriti aga suusatamises, korv- ja võrkpallis ning kergejõustikus. Koos klassivend Margus Kasearuga oldi aktiivsed spordipoisid. Alates teisest klassist lisandus Gunnari tegevuste sekka ka Vändra muusikakoolis klaverimängu õppimine.

Pärast algkooli lõpetamist 1974. aastal oli soov jätkata korvpallitreeninguid ja nii viis tee teda Tartusse. Ta jätkas õpinguid Tartu 10. Keskkoolis (1997 sai Mart Reiniku nime ja alates 2011 on põhikool) ning korvpallimängu vastavatud Tartu Korvpallikoolis. Gunnari korvpalli-treeneriks oli Arne Laos, kuid ta on mänginud ka Ernst Ehaveeru ja Ilmar Kullami juhendamisel.

Pärast keskkooli lõpetamist 1977. aastal soovis Gunnar edasi õppida TRÜ-s spordiarstiks. Kuna ülikoolis toimus spordiarstidele õppetöö vene keeles, siis sisseastumise konkurss kujunes pingeliseks, sest palju spordiarstiks õppida soovijaid tuli ka vennasvabariikidest. Nii ei jätkunud Tartu Riiklikus Ülikoolis komplekteeritavas spordiarstide rühmas Gunnari jaoks kohta. Et pääseda sõjaväkke minekust, siis, kuulates sõbralikke soovitusi, õppis ta ühe aasta Leningradis Lesgafti nim. Kehakultuuri Instituudis. Edasi jätkusid Gunnari õpingud juba TRÜ kehakultuuriteaduskonnas, mille ta lõpetas 1982. aastal.

Selle ajani mängis Gunnar aktiivselt veel korvpalli, kuid üha rohkem hakkas aega võtma teadustööga tegelemine. Oli ju Gunnaril juba 19-aastaselt selge eesmärk – saada spordiarstiks. Pärast TRÜ KKT lõpetamist saadeti värske kõrgharidusega spetsialist kaheks aastaks NSV Liidu armeesse, Kaliningradi sõjaväeossa. Pärast armeeteenistust järgnesid õpingud aspirantuuris. 1989. aasta mais kaitses Gunnar väitekirja, uurides viie aasta jooksul südame ainevahetust. Olles juba bioloogiateaduste kandidaat, asus Gunnar uuesti õppima, nüüd juba oma lemmikerialale arstiteaduskonda.

1989. aasta sügisel alustas ta TRÜ-s spordimeditsiini õpinguid. Kuna õppetöö toimus jätkuvalt vene keeles, siis õppimine Leningradis ja armeeteenistus olid andnud hea vene keele oskuse. Loengutel tõlkis ta ettekantava materjali kohe eesti keelde. Ise õppides veel arstiteaduskonnas, kutsuti teda II kursuse tudengite füsioloogia praktikume juhendama. 1994. aastal sai Gunnar teise kõrghariduse, lõpetades nüüd juba Tartu Ülikooli spordiarstina ja kahe aasta pärast oli läbitud ka internatuur.

1995. aastal kutsus meie jalgpalliguru Aivar Pohlak Gunnar Männiku (*pildil*) Eesti jalgpallikoondise arstiks ja ta abistas koondist 2014. aastani. Nüüd on doktori järelvalve all meie jalgpallijärelkasv, U-19 koondise mängijad. 1995–2007 oli Gunnar ka FC Flora jalgpalliklubi arst. Aastast 1996 töötab ta ka AS Lääne-Tallinna Keskhaiglas arstina ja peab veel ka spordiarstina erapraksist. Juba neljandat aastat annab ta oma teadmisi edasi ka õppejõuna Tallinna Ülikooli Terviseteaduste ja Spordi Instituudis. Aastatel 2000–2002 kuulus Gunnar Männik Euroopa Jalgpalliliidu (UEFA) meditsiinikomiteesse, esinedes erinevates Euroopa riikides jalgpalliringkondades spordimeditsiinialaste loengutega.

Doktor rääkis, et praegu on tal nädalas umbes 100 patsienti. Põhiliselt kasutab ta lülisamba raviks oma väljatöötatud metoodikat ja strateegiat, mis aastate jooksul on välja kujunenud tänu kahele omandatud kõrgharidusele. Tema tegevussuunad on: 1) manuaalmeditsiin (kaela- ja seljavalud); 2) spordimeditsiin (traumad, spordivigastused, ülekoormused); 3) preventatiivsed kehalised harjutused ülekoormusvigastuste ärahoidmiseks; 4) individuaalsete ravivõimlemisprogrammide koostamine; 5) konsultatsioonid lülisamba probleemide ja spordimeditsiini küsimustes.

Pikaaegne töö jalgpallikoondise juures, sealt omandatud praktilised kogemused ning nende analüüsimise tulemusena, on Gunnar kirjutanud 2000. aastal „Jalgpallifüsioloogia“ ja 2008. aastal, viie aasta töö tulemusena, raamatu „Spordivigastused. Jalgpalli näitel“. Aga kirjutada Gunnarile meeldib. Seoses oma tööga on Gunnar maailmas väga palju reisinud, käinud umbes 60 erinevas riigis. Ringreisidest ja kodusest elust on ta saanud väga palju inspiratsiooni luuletuste kirjutamiseks. 2010. aastal ilmus luulekogu „Spordisalmid“ ja 2013. aastal „Luuletused lastele“. Ka muusika aitab Gunnaril tööpingest vabaneda. Ta on Tori kooli valsi viisi autor, millele on sõnad kirjutanud kooli kauaaegne õpetaja Elve Katai. Kui Eesti jalgpallikoondis Tallinnas A. Le Coq Arenal kohtumise võidab, siis kõlab Gunnar Männiku loodud jalgpallihümn „Võit“.

Olles ise spordiarst, ei unusta ta ka enda energiaravide taastamist, tehes selleks hommikuti spetsiaalseid võimlemisharjutusi. Kuna meie kuulajaskond on küllaltki eakas, siis ei pidanud doktor paljuks näidata samas kohvikupõrandal ette rida kasulikke võimlemisharjutusi, mida soovitas hommikuti järele teha.

Väga huvitav poolteistund möödus linnulennult. Lõpuks kinkis ta kõigile kuulajatele oma viimase luuleraamatu „Luuletused lastele“ ja andis soovijatele veel ka autogrammi. Aitäh doktor Gunnar Männikule huvitava ja hariva kohtumise eest!

JAAPANI TRADITSIOONILISED MÄNGUD SPORDIMUUSEUMIS

Neljapäeval, 18. septembril viidi Eesti Spordimuuseumis läbi Animatsuri festivali raames Jaapani nädala üritus: Jaapani traditsiooniliste mängude õhtu. Oma mängu olid tulnud demonstreerima *mahjongi* ning *go* mängijad. Koos tehti selgeks reeglid, näidati ette ja lasti ka kõigil kätt proovida! Huvitavat tegevust jätkus mitmeks tunniks.

Kui jaapani mängude vastu huvi, vaata ka: <http://animatsuri.eu/2014/jaapani-nadal/>

ISHPES'I KONGRESS DOHAS

22.-25. augustini oli Katari pealinnas Dohas Rahvusvahelise spordiajaloo ühingu (ISHPES) selle aasta kokkusaamine. Kongressiks nimetatud teadusüritusele oli kohale sõitnud üle 150 spordiajaloolase rohkem kui paarikümnest riigist. Ühtlasi tähistati selle üritusega ISHPESI 25. aastapäeva. Seega on see rahvusvaheline ühendus ainult mõni kuu vanem meie seltsist, kuid siiski mitte tühjale kohale tekkinud, vaid sündinud kahe varasema spordiajaloo uurijate organisatsiooni liitumisel.

ISHPES 15. kongressi avamisel kõnelesid Katari ülikooli rektor prof. Sheikha Al-Misnad, ISHPES president prof. Annette Hofmann ja kongressi põhikorraldaja, Katari olümpia- ja spordimuuseumi direktor dr Christian Wacker. Nelja päeva jooksul kuulati ära 71 ettekannet põhiteemal: „Spordi ja kehalise kasvatuses globaalsed perspektiivid: minevikust tänapäeva“. Ettekannetes sai esinejate vaatenurga läbi tõlgenduse kaasaja teaduslikule käsitlusele toetuvad erinevad spordi ja kehalise kasvatuses aspektid kogu maailmas. Kaheksa üsna laia alateemat pakkusid sisuliselt võimaluse ükskõik mis huvialasele ettekandele leida koht konverentsi kavas. Kolme paralleelse sessiooni vahel jagatud ettekanneteks anti üldreeglina 15 minutit + 5 küsimustele, tõsi, kaheksale nõ kutsutud lektorile jäeti aega siiski rohkem.

Eesti Spordiajaloo Seltsi esindas Enn Mainla ettekandega „Eesti naisatleedid jõumeeste mängumaal“. Meie kanged naised äratasid huvi ja tagasiside oli positiivne. Juba on ka tulnud ühelt Ameerika uurijalt konkreetne soov saada rohkem andmeid meie jõukangelaste kohta.

Sessiooni „Sugu” esinejad kuulajate ees küsimustele vastamas (vasakult): Enn Mainla, Gertrud Pfister, Shahrzad Mohammadi ja Aino Sarje

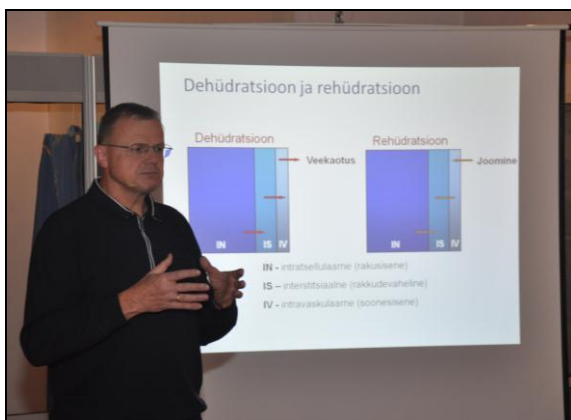
Kahtlemata on meie koduse spordiajaloo edendamise juures oluline olla kursis maailmas toimuvaga. Järgmine ISHPES suurem teadusüritus toimub 16. kongressi näol 2015. aasta augusti lõpul Horvaatia linnas Splitis.

TEADLASTE ÕÕ OLI TAAS MENUKAS!

Siim Randoja

26. septembri õhtu oli spordimuuseumis rahvarohke – toimus traditsiooniline Teadlaste Õõ. Avatud oli ka Otepää Talispordimuuseum, kus kasutas pakutud võimalust ära üle 30 inimese, kes lisaks tasuta muuseumikülastusele said osa ka Tartu Ülikooli doktorandist naistearsti Aive Kalinina põnevast ja praktilisest loengust “Tervisetest – milline neist?”.

Tartus oli õhtu peaesinejaks Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskonna professor Vahur Ööpik, kelle ettekanne teemal „Spordijook – millist valida?“ pakkus kaasahaarava sissevaate spordijookide efektiivsuse teoreetilistele ja praktilistele aspektidele ning osutus, vaatamata hilisele kellaajale igati menukaks.

Vahur Ööpik ettekannet pidamas ja spordijoogi sisu uurimas

Õhtu pakkus lisaks ka juba vanu tuttavaid asju – sportlikku ergomeetrite võistlust ning paljude maiuspala – Öömälukat, milles asus võistlustulle 23 võistkonda (vt foto). Mäng ise kulges põnevalt, saalist kostus nii rõõmuhõiskeid, siiraid äratundmishetki kui vandumist. Lõpupaugu kõlades selgus, et sellesügisese Öömäluka võit kuulub staažikale tandemile „Kustavsonid“. Pingelises lõpuheitluses jäeti napilt selja taha duo „Kaarel Siim“ ning kolmandale kohale varjunime „Termos“ all kaasa mänginud paar. Auhinnalaua

juurde oli asja aga tervelt kümnel võistkonnal, kelle seas oli nii teenekaid kilvareid kui ka uusi tulijaid. Viimaste üle oli korraldajail loomulikult väga hea meel. Ning nagu ikka öömängudel – päris tühjade kätega ei lahkunud ükski võistleja.

Kokku leidis Tartus õhtu jooksul tee spordimuuseumisse 507 inimest.

LÖPPES VANA, ALGAB UUS!

Kaarel Antons

XXXVII Eesti Spordimuuseumi teatmematerjali võistluse lõpetamine toimus Teadlaste Öö raames 26. septembril. Tänavust võistlust jääb meenutama üleminek uude formaati, kus muuseum ootab senisest rohkem töid etteantud teemadel. Osavõtjaid ei olnud kuigi arvukalt, kuid žürii poolt leidis äramärgimist 10 autorit. Kirjutisi oli mälestustest ja kroonikatest kuni retsensioonide ja uurimusteni välja.

Žürii koosseisus Kaarel Antons (esimees), Enn Mainla ja Anu Sillastu otsustas välja anda auhinnad järgmiselt:

VANEM VANUSEGRUPP

Kategooria: uurimused

Parim kroonika: *Laaspere, Auri; Sepp, Ain.* ESVL kroonika 2013. Tallinn, 2014.

Parim retsensioon: *Teemägi, Erlend.* Halvasti toimetatud või toimetamata (?) teos. Retsensioon teosele Eesti tennis 100. Tallinn, 2013.

Kategooria: mälestused

Võrdsed tööd: *Kutti, Nora.* Meenutades ja (vanu) ajalehti sirvides. Kergejõustik 2013. XXX (XXII). Tartu, 2014.

Kutti, Nora. Meenutades ja (vanu) ajalehti sirvides. Ujumine 2013. XXXI (XV). Tartu, 2014.

Joosep, Elmar. Uduvere Spordi Ring. 2013. + 2 diplomit
Tuulemäe, Heldur. Sport Tallinna 10. Keskkoolis peale II maailmasõda. Tallinn, 2014.

Kategooria: biograafiad

Parim töö: *Reesar, Viive.* Kalle Saar 13.02.1943–08.06.2011. 20 aastat Tallinna Nõmme Põhikoolis töötanud kehalise kasvatusõpetaja elulugu. Tallinn, 2014.

NOOREM VANUSEGRUPP

Kategooria: uurimused

Võrdsed tööd: *Alliksoo, Erki.* Lumelauasport. Vastseliina, 2013.

Sikk, Keit. Kolme venna sporditee. Vastseliina, 2014.

Korde, Kristofer. Eesti trikitõukeratta ajaloost tänapäevani. Vastseliina, 2013.

Välja on kuulutatud ka 2015. aasta teatmematerjalivõistlus. Teemadeks on „1980. aasta suveolümpiamängud ja Eesti“, „Kehaline kasvatus ja sporditunnid koolis“ ning „Spordikangelased meie elus“. Oodatud on ka tööd vabal teemal.

Täpsem informatsioon võistluse ja teemade kohta Eesti Spordimuuseumi koduleheküljel „Ürituste“ rubriigis. Tööde saatmise tähtajaks on 31. märts 2015. aastal.

Eesti Spordimuuseum kutsub kõiki osalema!

BRUNO JUNK – KOMEET KÄIMISTAEVAS

27. septembril oleks Bruno Junk saanud 85. aastaseks. Sellel päeval meenutati kahekordset käimise olümpiapronksmedalimeest Tallinnas, Rohelise Ämbliku lokaalis toimunud mälestusüritusel. Peale Raul Rebase sissejuhatust jagas oma meenutusi Ülo Tuulik. Seejärel esitles Jaak Valdre selleks tähtpäevaks ilmunud raamatut „Bruno Junk – komeet käimistaevas“. Siis sai kuulata erinevaid helisalvestisi ja näha filmilõike meie käimistalendist. Lõpuks viidi Metsakalmistule Bruno Jungi hauale lilled ja süüdati küünlad.

BARUTO NÄITUS VEEL LAHTI

Eesti spordiajalugu on rikas võimsate saavutustega tugevate meeste poolt, olgu juttu maadlejatest, tõstjatest või teistest tugevatest spordimeestest ja -naistest läbi aegade. Uue peatüki jõumeeste saagasse kirjutas aga eelkäijate kõrval sõna otseses mõttes suurim vägilane – Jaapanis sumomaadluse absoluutsesse tippu tõusnud ja sadade miljonite poolehoiu pälvinud Kaido Höövelson. Silmas pidades suurt huvi meie sumosuuruse Kaido Höövelsoni vastu on Eesti Spordimuuseumis pikendatud näituse "Baruto. 10 aastat Jaapanis" eksponeerimisaega kuni 19. oktoobrini.

IN MEMORIAM

VALDUR TAMMING (8.01.1935 – 9.09.2014)

Sügiskuu üheksandal päeval lahkus üks tore seltsikaaslane.

Valdur Tamming sai spordiarmastuse väärikast, praegu jälle Gustav Adolfi Gümnaasiumi nime kandvast koolist, tollasest Tallinna 1. Keskkoolist sõjajärgseil aastail. Lemmikalaks kujunes korvpall. Aktiivne eluhoiak viis ta juba abituriendina üheks aastaks suurte traditsioonidega TKSÜ esimeheks. Juba

varakult avaldusid juhiomadused. See oli ka eelduseks, et hakata juba päris noores eas treeneriametit pidama – algul oma koolis, hiljem spordikoolis.

Valduril oli suur spordivaimustus, Eesti sporti ja sportlasi teadis-tundis ta juba lapsest peale. Hiljem kujunes mõneks ajaks spordi vahendamine talle ametitööks tollases meedias. Kõrghariduse diplomigi sai ta ajakirjanduse erialalt. Ehk mingil määral elutööks kujunes Automi tegevjuhtimine 15 aasta jooksul.

Valdur oli laialdaste huvidega mees. Lisaks Eesti Autoklubile asutas ta saunaklubi, olles ise kirglik saunamees. Ta armastas reisida kaugetel maadel, oli Glen Milleri muusika fänn, ilmavaatleja, tituleeritud seenior-korvpallur, mälumängur jms. Meie seltsiga liitus ta 2001. aastal. Oli sõnakas arvaja kokkusaamistel ja humoorikas kaaslane seltsiõhtutel. Lahkunu elas vaimselt väga rikast ja sisukat elu.

Järelehüüdjale oli Valdur esimene treener ja eluaegne vanem sõber. Langetame sügavas leinas pea.

Seltsikaaslaste nimel Rein Järva

TÄHELEPANU – OLULINE INFO!

ESAS liikmemaks on vastavalt 7. mai täiskogu otsusele muutunud. Liikmetel tuleb nüüd alates 7. maist aastamaksuna tasuda **8 eurot** (pensionäridel **5 eurot**). Ka otsustati, et **kaotatakse ära liikmemaksu vabastus 80-aastastele ja vanematele**, kellel seega tuleks maksta aastas **5 eurot**, soovitavalt juba sellel aastal. Liikmemaksu vabastus jäeti kehtima auliikmetele, kuid loomulikult pole ka neil keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaksuks jäeti endiselt kaks eurot.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007) kas seltsi esimehele Enn Mainlale (7300754, 56497632, E-mail: enn@spordimuuseum.ee) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (6770829, 59196767).

Täname, et panite tähele ja tasute edaspidi õige(aegselt) liikmemaksu!

□ □ □ □ □

Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.

**Fotod: Jarek Jõepera, Enn Mainla, Rait Männik, Tiina Naarits-Linn,
Heiki Rebane ja Kalle Voolaid**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 71
koostas ja toimetas Enn Mainla**